

Розвиток комунікативних умінь підлітків у процесі навчання

1. 1. Адам'янц, Т. Що таке комунікативні навички [Текст] / Т. Адам'янц // Відкритий урок: Розробки. Технології, Досвід : Освітнянський науково-методичний журнал. - 2010. - № 6. - С. 32-35.
2. Балуська, Ю. В. Формування комунікативної компетенції старшокласників за допомогою мультимедійних засобів навчання на уроках української мови [Текст] / Ю. В. Балуська // Наукова молодь: досягнення та перспективи : збірник матеріалів VI міжнародної науково-практичної конференції, 16-17 березня 2010 року / Міністерство освіти і науки України, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Рада молодих учених. - Луганськ : СПД Резніков В. С., 2009. - С. 16-17.
3. Безрук В. Комунікативна компетентність в контексті сучасних дослідницьких концепцій та підходів / В. Безрук // Актуальні проблеми державного управління. - 2017. - Вип. 1. - С. 23-27. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdyo_2017_1_5
4. Васківська Г. Формування комунікативної компетентності особистості як основна проблема сучасної лінгводидактики / Г. Васківська // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки. - 2016. - № 1(1). - С. 33-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvvnp_2016_1%281%29_8
5. Висоцький, Анатолій Васильович. Когнітивний підхід у формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів української мови / А. В. Висоцький, С. М. Романчук // Наукові записки. Серія: Філологічні науки / Міністерство освіти і науки України, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка : Гельветика, 2024. - Вип. 208. - С. 78-83. – Режим доступу: <https://journals.cusu.in.ua/index.php/philology/article/view/279/262>
6. Гарбар, І. В. Формування мовленнєво-комунікативної компетентності студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) / І. В. Гарбар, А. І. Гарбар // Педагогічні науки: теорія та практика / Міністерство освіти і науки України, Запорізький національний університет : Видавничий дім "Гельветика", 2021. - № 4 (40). - С. 29-34. – Режим доступу: <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/2670>
7. Герман, В. В. Розвиток мовнокомунікативної компетентності учнів 7 класу під час вивчення синтаксису: інтерактивні вправи / В. В. Герман, С. Є. Провозьон // Слобожанський науковий вісник : [науковий журнал] / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (Суми) : Гельветика, 2023. - Серія : Філологія, Вип. 3. - С. 123-127. – Режим доступу: <https://journals.spu.sumy.ua/index.php/philology/article/view/164>
8. Голуб Н. Проблеми і перспективи реалізації компетентнісного підходу у навчанні української мови учнів 5 – 7 класів / Н. Голуб // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2012. - № 24(2). - С. 11-22. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlup_2012_24%282%29_4
9. Голуб, Ніна. Навчання діалогічного мовлення учнів 5-7 класів на уроках української мови [Текст] : (методичні рекомендації) / Н. Голуб, Л. Галаєвська // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2015. - № 5/6. - С. 57-62.
10. Давиденко Г. В. Вчимося спілкуватись : заняття з елементами тренінгу / Г. В. Давиденко // Шкільному психологу. Усе для роботи . - 2016. - № 4. - С. 12-17.
11. Денищич, Тетяна Альбертівна. Психолінгвістичний аспект розвитку рецептивних комунікативних умінь і навичок студентів / Т. А. Денищич // Наука і освіта : наук.-практ. журн. Півд. наук. Центру АПН України. - 2010. - № 7. - С. 78-81.
12. Дідук-Ступ'як, Г. І. Інтерація різнотипових підходів і комунікативна компетенція на уроках української мови в основній школі / Г. І. Дідук-Ступ'як // Наукові записки Національного університету "Острозька академія" : науковий журнал / ред. колегія А. М. Архангельська ; уклад. В. В. Максимчук. - Острог, 2013. - Серія : Філологічна, Вип. 40. - С. 197-200. – Режим доступу: https://lingvj.oa.edu.ua/assets/files/full/2013/n40/NZ_Vyp_40.pdf
13. Дороз В. Ф. Українська мова в діалозі культур: навч. посіб / В. Ф. Дороз. – К.: Ленвіт, 2010. – 320 с. – Режим доступу: <https://dspace.bdu.org.ua/items/145e21a0-23e9-431d-8758-e25e30285920>

14. Жаворонкова В. В. Формування комунікативної компетенції в студентів філологічних факультетів / В. В. Жаворонкова // Вісник Запорізького національного університету / Міністерство освіти і науки України, Запорізький національний університет. - 2010. - Педагогічні науки, № 2. - С. 194-197. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2010_2_40
15. Зенченко, Т. Ф. Підготовка до конструювання уроків мовно-літературної освітньої галузі: практичний аспект / Т. Ф. Зенченко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки = Bulletin of Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University. Pedagogical Sciences : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка. - Глухів : Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024. - Вип. 3 (56). - С. 126-134. – Режим доступу: <https://journals.gnpu.edu.ua/index.php/vgnpu/article/view/88/76>
16. Зіненко, Є. А. Методичні підходи до формування комунікативної компетентності учнів старших класів за допомогою інформаційних технологій / Є. А. Зіненко // Теорія і технологія іншомовної освіти : матеріали V (IX) Міжнародної науково-практичної конференції, 26 жовтня 2022 р. / Міністерство освіти і науки України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Інститут Конфуція Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Університет імені Склодовської-Кюрі, Центр польської мови і культури для польської діаспори та іноземців, Міжнародний методично-освітній центр. - Київ : [Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова], 2022. - С. 49-52. – Режим доступу: <https://enpuirb.edu.ua/server/api/core/bitstreams/529d536b-5281-451e-8400-58246da7f6a4/content>
17. Зима, Вікторія. Комунікативні уміння чи вчитель як мовний партнер / В. Зима // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди : науково-теоретичний збірник / М-во освіти і науки України. - Переяслав-Хмельницький, 2005. - Спеціальний випуск : Педагогіка. Вища освіта України і Болонський процес: матеріали Всеукраїнської конференції. - С. 133-143.
18. Іванова Ф. Ф. Дослідження комунікативної компетентності студентів педагогічних спеціальностей / І. Ф. Іванова // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Психологічні науки. - 2014. - Вип. 2.12. - С. 96-99. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2014_2_12_20
19. Каплінський В. В. Специфіка і структура комунікативних умінь як інструменту виховного впливу/ В. В. Каплінський, Л. Є. Хорунжевський // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського / Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. - Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2011. - Серія : Педагогіка і психологія, Вип. 34. - С. 64-68. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzvdpu_pp_2011_34_16
20. Кириченко Р. В. Психолого-педагогічні умови розвитку комунікативної культури студентів / Р. В. Кириченко // Наукові записки = Academic notes / Міністерство освіти і науки України, Центральноросійський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. - Кропивницький, 2021. - Серія : Педагогічні науки, Вип. 198. - С. 113-116. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2021_198_26
21. Кисла, І. Формування соціальних навичок та комунікативних здібностей здобувачів освіти на уроках української мови й літератури в освітніх реаліях воєнного часу / І. Кисла, О. Білан // ПостМетодика : всеукраїнський науково-методичний журнал для педагогів. - 2024. - N 1. - С. 48-56. – Режим доступу: <https://pano.pl.ua/wp-content/uploads/2024/07/PM-1-142-2024.pdf>
22. Колодійчук, Тетяна Павлівна. Я серед людей: соціально-комунікативні тренінги [Текст] / Т. П. Колодійчук, І. Г. Дрина. - Київ : Редакції загальнопедагогічних газет, 2014. - 128 с.
23. Кучеренко І. Витоки розвитку комунікативної компетентності учнів у лінгводидактичній спадщині В. О. Сухомлинського / І. Кучеренко // Наукові записки / Міністерство освіти і науки України, Кіровоградський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. - Кіровоград, 2013. - Серія : Педагогічні науки, Вип. 123 Т. 1. - С. 194-198. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_123%281%29_50
24. Кучеренко, Ірина. Уроки розвитку комунікативних умінь - навчальне джерело і практична лабораторія формування комунікативної компетентності учнів / І. Кучеренко // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2014. - N 2. - С. 13-19.

25. Кучеренко, Ірина. Концептуальна система сучасних уроків розвитку комунікативних умінь [Текст] / І. Кучеренко // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2021. - N 1. - С. 14-20.
26. Кучеренко, Ірина. Формування мовної особистості учня сучасної школи стилістичними засобами словотвору [Текст] / І. Кучеренко // Українська мова і література в школах України. - 2019. - N 5. - С. 3-8.
27. Лещенко, Г. П. Комунікативна гра як засіб формування комунікативної україномовної компетентності школярів / Г. П. Лещенко // Наукові записки Національного університету "Острозька академія" : науковий журнал / ред. колегія А. М. Архангельська ; уклад. В. В. Максимчук. - Острог, 2013. - Серія : Філологічна, Вип. 40. - С. 214-218. – Режим доступу: https://lingvj.oa.edu.ua/assets/files/full/2013/n40/NZ_Vyp_40.pdf
28. Любашенко, Олеся. Концепція діалогізму в навчанні мови як підгрунття кооперативної взаємодії громадян у суспільстві [Текст] / О. Любашенко, О. Касьянова // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2022. - N 3 (162). - С. 5-7.
29. Ляшко, Валентина. Формування комунікативної компетентності в сучасному закладі освіти: проблеми й перспективи (на основі узагальнених матеріалів засідання педагогічної ради) / В. Ляшко // Педагогічні обрії : науково-методичний журнал. - 2024. - N 1. - С. 19-25. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/16Savejq0WminhVnvKrz9of_rSLg_uvyL/view
30. Мамчур, Л. І. Мовна і комунікативна компетентність особистості: суть і характерні ознаки / Л. І. Мамчур // Збірник наукових праць. Педагогічні науки / Міністерство освіти і науки України, Херсонський державний університет. - Херсон : Видавництво ХДУ, 2006. - Вип. 42. - С. 193-197. – Режим доступу: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/916/818>
31. Мамчур Л. Розвиток національно-мовної особистості у лінгво-методиці В. Сухомлинського і сучасній рідномовній освіті / Л. Мамчур // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. - 2013. - Вип. 123(1). - С. 63-67. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2013_123%281%29_19
32. Мамчур Л. І. Комунікативні вправи – пріоритетний метод розвитку комунікативної компетентності учнів / Л. І. Мамчур // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Психологія і педагогіка. - 2014. - Вип. 29. - С. 21-25. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2014_29_6
33. Мамчур, Лідія. Традиційні та інтерактивні методи формування комунікативної компетентності особистості [Текст] / Л. Мамчур // Українська мова і література в школі : Науково-методичний журнал. - 2021. - N 1. - С. 8-14. - Бібліогр. в кінці ст.
34. Милостива, О. І. Основні психологічні умови розвитку лексичних навичок у процесі комунікативної діяльності п'ятикласників / О. І. Милостива // Збірник наукових праць. Педагогічні науки / Міністерство освіти і науки України, Херсонський державний університет. - Херсон : Видавництво ХДУ, 2008. - Вип. 49. - С. 82-86. – Режим доступу: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/4144/3643>
35. Остряньська, Наталія Віталіївна. Комунікативні процеси у навчанні конспект лекцій (для студентів 1 курсу денної форми навчання напрямів підготовки: 6.030504 "Економіка підприємств"; 6.030509 "Облік і аудит") / Н. В. Остряньська ; Міністерство освіти і науки України, Харківська національна академія міського господарства. - Електронні текстові дані. - Харків : ХНАМГ, 2009. - 24 с.- Режим доступу: <https://files01.core.ac.uk/download/pdf/11324545.pdf>
36. Пасічник, Любомир. Розвиток комунікативної компетентності учнів інтерактивного навчання із використанням можливостей платформи ZOOM на уроках української мови та літератури / Л. Пасічник, Т. Мотуз, М. Ватковська // Актуальні питання гуманітарних наук = Humanities Science Current Issues : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Дрогобицький державний педагогічний інститут імені Івана Франка. - Дрогобицьк : Гельветика, 2021. - Вип. 40, Т. 3. - С. 146-150. – Режим доступу: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/40_2021/part_3/25.pdf
37. Попова О. В. Розвиток комунікативної компетентності з української мови учнів середньої школи в навчальній дискусії з використанням методичного зразка ситуативно-комунікативних завдань / О. В. Попова // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені

Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. - 2019. - № 1. - С. 100-108. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2019_1_15

38. Резнік, Тетяна. Розвиток критичного мислення на уроках української мови у профільній школі / Т. Резнік // Українська мова і література в школах України. - 2019. - N 3. - С. 17-18.
39. Резнік, Тетяна. Мовне портфоліо учня як інноваційний засіб навчання [Текст] / Т. Резнік // Українська мова і література в школах України. - 2017. - N 1. - С. 37-38.
40. Руденко, Н. П. Формування соціально-комунікативних навичок студентів ЗВО на заняттях з української мови за професійним спрямуванням / Н. П. Руденко, Л. П. Боть, В. О. Марценішко // Педагогічні науки: теорія та практика / Міністерство освіти і науки України, Запорізький національний університет. - [Запоріжжя] : Гельветика, 2025. - № 3 (55). - С. 67-72. – Режим доступу: <https://journalsofznu.zp.ua/index.php/pedagogics/article/view/4768/4544>
41. Рускуліс, Л. В. Мовна особистість кризь призму наукових студіювань Марії Іванівни Пентилюк/ Л. В. Рускуліс // Педагогічний альманах = Pedagogical almanac : збірник наукових праць / Комунальний вищий навчальний заклад "Херсонська академія неперервної освіти" Херсонської обласної ради. - Херсон, 2021. - Вип. 48. - С. 91-97. – Режим доступу: <https://pedalmanac.site/index.php/main/article/view/193/168>
42. Симоненко С. В. Порівняльний аналіз дескрипторів комунікативної компетентності в області вищої освіти національних рамок кваліфікацій європейських країн та України / С. В. Симоненко // Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки. - 2018. - Вип. 82(1). - С. 171-175. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2018_82%281%29_37
43. Скрипка, О. І. Формування національно-мовної особистості учня на уроках української мови та літератури [Текст] / О. І. Скрипка // Вивчаємо Українську мову та літературу : Науково-методичний журнал. - 2017. - N 30. - С. 2-6.
44. Слдижук О. А. Значення проблемності для формування комунікативних умінь учнів у процесі вивчення української літератури / О. А. Слижук // Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки. - 2009. - № 1. - С. 147-150. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_ped_2009_1_31
45. Степанюк, Світлана. Сторітелінг як засіб формування комунікативної компетентності в процесі вивчення зарубіжної літератури / С. Степанюк // Педагогічний пошук : науково-методичний журнал / Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти. - Луцьк, 2025. - № 2 (126). - С. 60-65. - <https://drive.google.com/file/d/1QG-de3jnpYken23c2fPuJvIjzB6cO9VA/view>
46. Стрельбицька, О. О. Специфіка формування мовленнєвої культури здобувачів освіти в умовах новітніх реформ / О. О. Стрельбицька, С. М. Подолук // Академічні студії. Серія "Педагогіка" : науковий журнал / Комунальний заклад вищої освіти "Луцький педагогічний коледж" Волинської обласної ради. - 2022. - Вип. 2. - С. 99-105. – Режим доступу: <http://academystudies.volyn.ua/index.php/pedagogy/article/view/342/326>
47. Строганова, Ганна. Розвиток діалогічних умінь учнів старшої школи на комунікативно-діяльнісних засадах [Текст] / Г. Строганова // Українська мова і література в школах України. - 2021. - N 4. - С. 6-8.
48. Українська національна мовна особистість як феномен лінгводидактики : сучасні технології розвитку : Монографія / С. Шевчук, Т. Лобода, О. Дияк, Ю. Виноградова, С. Глушик ; за редакцією С. Шевчук. – Київ : Видавництво УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 178 с. – Режим доступу: <https://enpuir.udu.edu.ua/entities/publication/e7450ba6-4857-4244-bd9e-8eef1f54cdcc>
49. Чеботарьова, І. О. Комунікативна компетентність: теоретичний аспект / І. О. Чеботарьова // Наукові записки кафедри педагогіки : журнал / Міністерство освіти і науки України (Київ), Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Харків). - Харків, 2014. - Вип. 36. - С. 205-215. – Режим доступу: <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/view/1917>
50. Харченко Г. І. Формування комунікативних умінь школярів в умовах компетентнісної мовної освіти / Г. І. Харченко// Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : науковий журнал / М-во освіти і науки України, Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка. - Житомир : Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2016. - Вип. 3 (85) : Педагогічні науки. - С. 148-151. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VZhDUP_2016_3_28

51. Хомин, О. Є. Розвиток комунікативних вмінь старшокласників [Текст] / О. Є. Хомин // Шкільному психологу. Усе для роботи : Науково-методичний журнал. - 2015. - N 4. - С. 11-15.
52. Цоуфал, Любов Сергіївна. Психологічні основи формування комунікативних умінь і навичок учнів/ Л. С. Цоуфал // Філологічні студії : науковий вісник Криворізького національного університету : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України. - Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. - Вип. 3. - С. 139-144. - <https://journal.kdpu.edu.ua/filstd/en/article/view/966>
53. Ширикалова, А. Вплив комунікативних навичок на адаптивний період першокурсників в умовах воєнного стану / А. Ширикалова, Я. Бурдіна // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки = Academic notes / Міністерство освіти і науки України, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. - Кропивницький, 2025. - Вип. 219. - С. 262-269. – Режим доступу: <https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/2267/2275>
54. Ярмолюк, А. В. Соціокультурний аспект формування комунікативної компетентності учнів 5 – 7 класів на уроках української мови / А. В. Ярмолюкі // Наукові записки Національного університету "Острозька академія" : науковий журнал / ред. колегія А. М. Архангельська ; уклад. В. В. Максимчук. - Острог, 2013. - Серія : Філологічна, Вип. 40. - С. 276-279. – Режим доступу: https://lingvj.oa.edu.ua/assets/files/full/2013/n40/NZ_Vyp_40.pdf